

VII.

34.195

C. f. h.

3H. 195 VII. C<sup>f</sup>. br.

Dokl. in vjas amo 28/6 1887.  
Knj. zopn št. 126.



# FILIP.

ŽALOSTNA IGRA V PETIH DEJANJIH

SPISAL

VITTORIO ALFIERI

POSLOVENIL

JOŽEF KRIŽMAN



TRST

TISKARNA V. DOLENCA

1886.

## OSOBE.

Filip,  
Izabela,  
Karlos,  
Gomez,  
Perez,  
Leonard,  
Svetovalci,  
Straže.

Igrališče: kraljevski dvor v Madridu.



1887

## PRVO DEJANJE.

### Prvi prizor.

*Izabela.*

Bojazen, želje, dvomna zlobna nada,  
 Le ven iz mojih prs! — Nezvesta žena  
 Filipova, drzujem se jaz sina  
 Filipovega ljubiti? . . . Pa kdo li  
 Ga vidi in ne ljubi? Moško srce,  
 Ponosna smelost, bister um ter v brhkej  
 Postavi krasna duša! Ah, ustvaril  
 Zakaj te Bog je takega? . . . Kaj pravim?  
 Iztržem mar tako njegovo milo  
 Podobo si iz srca globočine?  
 Gorje mi, da bi živemu človeku  
 Bil znan ta plamen! da bi on to slutil!  
 Otožno le me vidi . . . res, otožno,  
 Pa vidi tudi, da se ga ogibljem  
 Ter zna, da je prognana vsaka radost  
 Iz dvora španjskega. A v srcu kdo li  
 Mi more brati? Da bi jaz ne znala,  
 Kar drugi ne vedo! Da mogla sebe  
 Bi varati, ogibati se tako  
 Ko drugih! . . . Ah! le jok mi je tolažba,  
 Pa jok je greh. — Grem žalovat zdaj v sobe  
 Notranje; tam prostejša . . . Kdo je? Karlos!  
 Bežati moram; vsaki rek in vsaki  
 Pogled bi me izdal; ah, preč!

## Drugi prizor.

Karlos, Izabela.

*Karlos.*

Kaj vidim!

Kraljica, tudi ti bežiš pred mano?  
Ogiblješ se zatirane sirote?

*Izabela.*

Nikar . . .

*Karlos.*

Črti me, vem, ves dvor očetov;  
Je čudo, da se mržnja, jeza, podla,  
Slabo zatajena zavist na čelu  
Vsem bere vtisnena, ko me prezira  
Moj oče in gospod? Pa naj si mislim,  
Da ti, okrutnosti ne priučena,  
Rojena pod obnebjem milšim, ne še  
Pokvarjena v okuženem tem zraku,  
Zakrivaš pod prijazno, veličastno  
Zunanostjo nemilosrdno dušo?

*Izabela.*

Saj znaš, kako se vedem v teh prostorih:  
Življenja strogega navade nove  
Mi niso še popolnoma zatrla  
Ljubezni sladke prve do domače  
Zemlje, katera toliko v nas more.  
Poznam i muke i krivice, ktere  
Trpiš ter te milujem . . .

*Karlos.*

Me miluješ?

Oh radost! Vse skrbi ta rek s pozabo  
Pokrije mi. — I jaz britkosti tvoje  
Delim; večkrat na svoje muke zabim  
Ter jočem se nad zlo osodo tvojo;  
Želim . . .



*Izabela.*

Osodo meni, upam, zboljšša  
Še čas; primerjati pa moja toga  
Ne da se tvojej; ne žaluj prehudo  
Nad njo tedaj.

*Karlos.*

Je zoperno ti moje  
Sožaljenje, ko mene tvoje krepí?

*Izabela.*

Preveč je ceniš.

*Karlos.*

Preveč? Ah, kaj praviš?  
Kateri čut mu je enak, kateri  
Od njega viši? Vsako blago sree  
Pozna sožaljenje, ki zle osode  
Udarce osvečuje ter ublaža  
Nesrečo onih, kateri skupne boli  
Si s skupnim jokom lajšajo.

*Izabela.*

Kaj praviš? . . .

Jaz te milujem, da! . . . Moj Bog, pa vendar . . .  
Gotovo mačeha ti nisem; da bi  
Si govoriti upala s srditim  
Očetom za nedolžnega mu sina,  
Tedaj bi čul . . .

*Karlos.*

Kdo toliko se drzne?  
Pa to se tebi tudi ne spodobi.

Ah, trda sila! . . . Vseh nezdod si mojih  
 Ti sama kriva, dasi po nedolžnem,  
 Pa nič ne moreš za me . . .

*Izabela.*

Britkosti tvojih?

Jaz sem kriva

*Karlos.*

Da; britkosti moje  
 So se začele oni dan nesrečni,  
 Ko tebe so mi dali, pa spet vzeli.

*Izabela.*

Ah, kaj spominjaš? . . . Le mimogredoča  
 Je hila tista nada.

*Karlos.*

Z leti rasla  
 Je v meni ljubav; gojil jo je oče,  
 Taisti oče, ki potem raztrgal  
 Vezi je svete . . .

*Izabela.*

Vendar . . .

*Karlos.*

Sin podložnik  
 Samovladarjev, trpel sem in molčal,  
 Le v sreču sem se jokal; volji mojej

Njegova bila je ukaz : vzel v zakon  
 Te je. Kako sem težko molčal, slušal,  
 Kdo zna tako ko jaz ? Krepost pa ta — le  
 (Krepost je bila, nadčloveška jakost)  
 Mi v srcu vnela je ponos in žalost.  
 Imel sem vedno pred očmi dolžnosti  
 Velike svoje, in če samo v mislih  
 Sem se pregrešil, zna to Bog, ki vidi  
 Vse najskrivnejše misli. V joku dneve  
 In dolge sem noči preživel v joku;  
 Čemu ? v očetovem je srcu mrznja  
 Na mene rasla, kakor v mojem žalost.

*Izabela.*

Ne ; mrznja se očetovega srca  
 Ne prime, pač pa sum. Dvorani, ki te  
 Črte, ker tvoje jih zaničevanje  
 Tembolj jezi, čem bolj so njega vredni,  
 V očetu morda sum so obudili . . .

*Karlos.*

Neznaš še, kakega očeta imam ;  
 Da ne bi tega nikdar znala ! Dvorani  
 Hudobnega ne znaš zvijač peklenskih,  
 Ne more pravo srce jih verjeti,  
 Ni misliti si jih. Od svojih krutih  
 Služabnikov še krutiši, sam Filip  
 Črti me ; vzgled je on druhali robskej ;  
 Jezi ga, da je oče, kar pa znade,  
 Da sem mu sin pa jaz zato ne zabim :  
 Da bi kedaj to zabil ter razbrzdal  
 Potlačeni svoj jok, ne bi se jokal  
 Nad tem, da oče mi je vzal veljavo,  
 Da mi je čast razžalil, da sovraži  
 Me nezaslišano in nenaravno ;  
 Nad večo bi izgubo se razjokal :  
 Vzel vse je meni ko mi vzal je tebe.

*Izabela.*

Ne veš li, da je on tvoj kralj in oče? . . .

*Karlos.*

Oprosti, da sem nehote olajšal  
Si težko srce: prej odkriti duše  
Ti nisem mogel vse . . .

*Izabela.*

Ni smel si meni  
Odkriti je kedaj, ni smem jaz čuti . . .

*Karlos.*

Ah, stoj! Če slišala si nekaj moje  
Britkosti, vso jo sliši. Reči moram . . .

*Izabela.*

Ah, molči, pusti me!

*Karlos.*

Joh! čem molčati,  
Pa koliko povedati bi imel!  
Poslednji up . . .

*Izabela.*

Kateri up ni v tebi  
Zločin?

*Karlos.*

Up, . . . da me ne črtiš.

*Izabela.*

Črtiti

Te moram, veš, če mene ljubiš.

*Karlos.*

Črti

Me toraj, toži me soprogu sama . . .

*Izabela*

Naj jaz pred kraljem tebe imenujem?

*Karlos.*

Me tako krivega imaš?

*Izabela.*

Si kriv li

Ti sam? . . .

*Karlos.*

I ti? . . .

*Izabela.*

Ah, kaj sem rekla, vboga! . . .  
Al jaz sem preveč rekla, al razumel

Si ti preveč. Kaj sva midva, pomisli!  
 Srdu sva kralja vredna; jaz če slušam,  
 Ti če ne jenjaš.

*Karlos.*

Ako bi ti v srcu  
 Gorela, kakor jaz gorim in ginem;  
 Če videla na dan bi tisočkрати  
 Ljubljeno stvar v naročju drugim: štela  
 Mi ne bi v greh, da hodim za zakladom  
 Izgubljenim, da si oči nasitim,  
 Da včasih, kakor zdaj, z nedolžnim, kratkim  
 Pogovorom si zlajšam tožno srce.

*Izabela.*

Pobegni . . . Pusti te nesrečne kraje  
 Dok jaz živim, za malo . . .

*Karlos.*

Mar uidem

Tako očetu? Meni nova krivda  
 Bi slabi k begu bil poskus; vže mnogih  
 Me oče krivd dolži. Edine prave  
 Ne zna.

*Izabela.*

Da ne bi jaz je znala!

*Karlos.*

Ako

Sem te razžalil s tem, doboš osveto,  
 In precej. Tu me pusti: če ne toga,

Usmrti črt in mržnja me očeta,  
 Ki se zaklel je v krvožejnem srcu,  
 Da me konča. Dopusti, da v tem groznem,  
 Pa ker si ti v njem, meni dragem dvoru,  
 Izdahnem dušo poleg tebe,

*Izabela.*

Strašno! . . .

Dokler si tu, jaz za te res se tresem;  
 Nesreče tvoje glas proroški v srcu  
 Vže čujem . . . — Sliši; prvi, h krati zadnji  
 Ljubezni znak zahtevam, če me ljubiš:  
 Da se odtegneš krutemu očetu.

*Karlos.*

To ni mogoče, žena!

*Izabela.*

Mene toraj

Se za naprej še bolj ogiblji. Častno  
 Ime ohrani meni in pa sebi.  
 Odvrni lažne krievde, katerih jeza  
 Zavidna te dolži, od sebe; živi,  
 Jaz ti velevam: živi, z mano, moja  
 Krepost ostani; moje misli, moje  
 Srce in moja duša, meni kljubu,  
 S teboj naj bodo; mene pa ne išči  
 Ter pazi, da te nikdar več ne čujem.  
 Greha dozdej le Bog je priča; skrijva  
 Ga pred svem svetom, pred seboj; iz srca  
 Izrui si še spomin njegov, če moreš.

*Karlos.*

Ne boš me čula več? kaj nikdar več ne? . . .

(Hoče iti za njo, pa ona mu to odločno zabrani.)

### Tretji prizor.

*Karlos.*

Gorje! . . . Kak dan! . . . Tako me puščaš? . . . Kruta Osoda! Srečen sem in reven h krati . . .

### Četrty prizor.

*Karlos, Perez.*

*Perez.*

Gospod, iskal sem te . . . Moj Bog! zakaj si Tako vznemirjen? Joj, kaj je? iz sebe Si skoro ves . . . Govori; v togi bodem Ti drug. — Zakaj molčiš? Mar nisem rasel Na strani ti od mladih nog? mar nisi Prijatelja me vedno zval? . . .

*Karlos.*

Se drzneš

Na dvoru tem izreči to besedo,  
Pregnano iz hudobnih dvorov, dasi  
Se često sliši? Tvoja vernost bila  
Bi tebi v škodo, meni brez koristi.  
Udaj, udaj se valu in posnemaj  
Druhal nestalno ter ž njo vred malika  
Kraljevega v svoj prid le kadi, moli.

*Perez.*

Ne, tako me ne žali; mene loči  
Od varave druhali; jaz . . . Pa čemu  
Naj vernost tu prisežem, kjer jo vsakdo  
Prisega, pa izdaja vsakdo? Skusi  
Srce, roko. Nu, v kakošno nevarnost  
Naj za te grem? kje li je tvoj sovražnik,  
Ki žali te najbolj?



*Karlos.*

Sovražnik meni  
Je oče sam; jaz s tem imenom nečem,  
Ne smem čestiti zdaj njegovih hlapcev.  
Očetu se upiram z molkom, drugim  
S preziranjem.

*Perez.*

Kralj ne pozna resnice,  
Krivičen srd se proti tebi torej  
Užiga v njem; umetno drug ga neti;  
Jaz prvi mu porečem glasno, da si . . .

*Karlos.*

Kaj praviš, Perez? Kralj resnico dobro  
Pozna; črti jo, da ne zna še kako;  
V korist pa mojo ne poslušá glasa . . .

*Perez.*

Naravo mora slušati.

*Karlos.*

Železno, nepristopno srce ima.  
Naj zagovarja me nedolžnost, nebo,  
Ki včasih milostno ozre se nanjo.  
Če bil bi kriv, le tebe bi izvolil  
Si v zagovornika; češ li še večí  
Prijateljstva dokaz?

Zaprto,

*Perez.*

To daj, da tvoje  
Osode (kterekoli) se vdeležim;

Le to te prosim, to mi je edini  
Še blagi nalog na tem groznem dvoru.

*Karlos.*

Osoda moja (kterakoli), vedi,  
Nikdar ne bo vesela,

*Perez.*

Nisem sreči  
Prijatelj, ampak tebi. Če je res to,  
Da razdeljeno zlo je manjše, v joku  
Ti vsakem bom nerazločljiv tovariš.

*Karlos.*

Britkost jaz smrtonosno v sreču skrivam,  
Veliko žalost, meni vendar ljubo . . .  
Zakaj ti je ne smem odkriti? . . . Nenam,  
Ne iščem, ni ga blažega od tebe  
Prijatelja; pa prave ti ljubezni  
Dokaz s tem dati, da odprem ti srce,  
Moj Bog! ne morem. S toliko, pa slabo  
Vporabljeno zvestobo kaj dosežeš?  
Jaz nisem vreden je; ponavljam: idi.  
Ne veš, da je zločinstvo grozno vernost  
V človeka, ki ga kralj sovraži?

*Perez.*

Ti pa  
Ne veš, da je velika čast, če kljubu  
Vsem kraljem hranim jo. Srce mi trgaš,  
Pa ne premeniš ga, ko mi ne upaš.  
Ti skrivaš v prsih smrtno žalost, ktere  
Ne smeš odkriti? Nečem je ni znati.  
Če prosim pa in čem, da tvoja žalost

I mene usmrti, mi to osorno  
Odbiješ ?

*Karlos.*

Hočeš torej ? na, desnico ;  
Zlokobnega prijateljstva zlokoben  
Ti dajem znak. Milujem tebe, v svojo  
Osodo pa se vdajem, hvaleč Boga,  
Da dal mi tako redkega je druga.  
Še manj nesrečen sem od tebe, Filip !  
Usmiljenja bolj vreden, no zavisti,  
Mej lažnim laskanjem in praznim bleskom  
Ne znaš ti kaj je sveto prijateljstvo.

## DRUGO DEJANJE.

**Prvi prizor.**

*Filip, Gomez.*

*Filip.*

Kaj ceniš, Gomez, ti nad vse na svetu?

*Gomez.*

Prijaznost tvojo.

*Filip.*

S katerim sredstvom misliš  
Si jo vzdržati?

*Gomez.*

Z istim, s katerim sem jo  
Dobil: da slušam in molčim.

*Filip.*

Oboje

Storiti torej moraš danes.

*Gomez.*

Nalog

Mi ni nov, veš . . .

*Filip.*

Vem, da vseh mojih zvestih  
Si ti dozday bil najzvestejši; vendar  
Ti danes, ko načrt si velik snujem,  
Poverim morda nalog tako važen  
In nov, da se mi je zljubilo, kratko  
Opomniti te prej dolžnosti tvoje.

*Gomez.*

Še bolje torej veliki me Filip  
Denes spozna.

*Filip.*

Za zdaj bo tebi lahko  
Kar ti naložim; tebi bode lahko  
Kar bilo drugemu bi težko. Kmalu  
Bo tu kraljica; čul me bodeš dolgo  
Ž njo govoriti: ti zapomni vsaki  
Najmanjši mig si na obrazu njenem,  
Vpri vanjo svoj pogled preiskovalni,  
Taisti, s katerim večkrat v skrivnih prsih  
Si kralju svojemu bral tajne želje,  
Katere si potem molče izvršil.

**Drugi prizor.**

*Filip, Izabela, Gomez.*

*Izabela.*

Gospod, na tvoj poziv sem tu.

*Filip.*

Kraljica,

Iz važnega uzroka sem te klical.

*Izabela.*

Iz kakega? . . .

*Filip.*

Povem. — Smem li od tebe  
Se upati? . . . Brez dvombe; nepristransko  
Mi svetovati kdo li more laglje?

*Izabela.*

Naj jaz ti svetujem? . . .

*Filip.*

Da, tvoje mnenje  
Nad vsakim drugim cenim. Če državnih  
Skrbi do zdaj delila nisi z mano,  
Ne misli, da je temu kriva niti  
Soprogova premajhna ljubav, niti  
Kraljeva nezaupnost; jaz državnih  
Skrbi, pretežkih za tvoj spol, popolnem  
Sem hotel oprostiti te. Pa v mojo  
Nesrečo prišel je slučaj, v katerem  
Z državnim pravom moje krvno pravo  
Tako je združeno, da ti si moja  
Najprva svetovalka. — Vendar predno  
Začnem, povej mi svoje mnenje: je li  
Ti strašniše, čestitljivše, svetejše  
Ime očeta ali kralja?

*Izabela.*

Sveti

Enako ste obe ; kdo ne zna tega ?

*Filip.*

Morda prav tisti, ki pred vsemi znati  
Bi moral to. — Pa predno stvar razložim,  
Povej mi še iskreno : ali ljubiš,  
Mi sina ? ali ga črtiš ? . . .

*Izabela.*

Znaš . . .

*Filip.*

Znadem.

Če slušaš le srca nagib, ne svoje  
Kreposti glasa, čutiš, da si njemu  
Le . . . mačeha.

*Izabela.*

Nikar ne ; ti se motiš . . .

*Filip.*

Ljub ti je torej ; toliko kreposti  
Imaš, da ti, Filipova soproga,  
Filipovega sina vendar ljubiš  
Z ljubavjo . . . materinsko.

*Izabela.*

. . . Moje misli

Ti sam ravnaš : ti ljubiš ga, . . . vsaj mislim, . . .  
Tako i jaz ga ljubim.

*Filip.*

Ker preblago

Veliko tvoje srce se ne vdaje  
Nagibom mačehinskim, ni ne čutiš  
Ljubezni slepe materine, hočem  
Da ti mi sina sodiš . . .

*Izabela.*

Jaz ? . . .

*Filip.*

Poslušaj.

Na Karlosa vse svoje nade stavil  
Sem mnogo let, dokler mi ni, zašedši  
S kreposti poti, vsake nade vničil.  
Kolikokrat sem sam pri sebi sina  
Nemarnega ponavljane napake  
Potem očetovsko še izgovarjal!  
Preširna in neuma pa njegova  
Predrznost je do vrha prišla; silo  
Mi rabiti je, žalibog. Pridružil  
Se tak zločin vže mnogim je njegovim  
Zločinom, da pred tem vse drugo gine,  
Tak, da izreči se ne da. Sramoto  
Mi dela tako, kakoršne od sina  
Pričakoval si ne bi nikdar oče,  
Tako, da s tem moj sin on biti neha . . .  
Ti se groziš še predno slišiš? . . . Sliši,  
Pa se drugače zgrozi. — Veš, da teče  
Vže šesto leto kar ob skritem morskem  
Obrežju revna četa na močvirju  
Ustavljati se skuša mojej moči.  
Bogu in kralju svojemu uporni  
Si nezvestobo z nezvestobo brane.  
Veš, koliko zlata, krvi in truda



Zastonj kraljestvo ta-le vojska stane,  
 Zatorej, naj izgubim tudi žezlo  
 In život, kaznovati in potreti  
 Za grozno hudobijo hočem ono  
 Nevredno ljudstvo. Nebo mi je priča,  
 Da žrtvovati čem hudobno pleme;  
 Naj umrjo ker slušati ne znajo. —  
 Pa kdo bi mi verjel, da s tako ljutim  
 Sovragom zlobnim se pajdaši tudi  
 Moj sin edini? . . .

*Izabela.*

Kraljevič? . . .

*Filip.*

Da. Mnogi

Vlovljeni listi, tajna poročila,  
 Njegove jasne, pa objestne, vporne  
 Besede, žalibog, dokaz so temu.  
 Ah! zdaj si sama misli strašno stanje  
 Izdanega vladarja in očeta  
 Nesrečnega ter kaj zasluži tako  
 Hudoben sin po pravu, to razsodi  
 Namesto mene ti.

*Izabela.*

. . . Joj meni! . . . Hočeš,  
 Da jaz ti sodim sina?

*Filip.*

Da, sodnica

Sedaj si; kralja se ne boj, očetu  
 Ne laskaj se; izreci.

*Izabela.*

Ah, bojim se,

Pravičnega da žalim. Pred prestolom  
 Večkrat ne razločuje se nedolžni  
 Od krivca . . .

*Filip.*

Dvomiti nad tem li moreš  
Kar kralj trdi? Kdo bolj želi od mene,  
Da bi nedolžen bil? . . . Oh, da lažnjive  
Bi bile hude tožbe!

*Izabela.*

Si dokazal

Mu to?

*Filip.*

Kdo mu dokaže? Trd, ošaben,  
Ni z izgovori ni z razlozi neče  
Se vpirati resnici jasnej. Hotel  
Ž njim nisem govoriti o tej novej  
Izdaji dokler se mi prej vsaj malo  
Srdu kipenje prvo ne uleže.  
Če prav zdaj srd molči, pa mrzlo pravo  
Državno v meni ne molči . . . Ah, v sebi  
Pa čujem tudi glas očeta! . . .

*Izabela.*

Slušaj

Ta glas; enakega mu ni. On morda  
Je manj kriv . . . Zdi celo se nemogoče,  
Da kriv je tega; pa vsakakor danes  
Zasliši ga ti sam: za sina more  
Očeta še najbolje sin prositi.  
Če bil je včasih res objesten proti  
Lažnjivcem, proti tebi ni objesten;  
Poslušaj ga in odpri srce milim  
Očetovskim občutkom. K sebi nikdar  
Ne kličeš ga, ne govoriš ž njim nikdar.  
On vedno v strahu se ti bliža; v trdem,  
Nezgodnem molku nezaupnost raste,  
Ljubav pojema. Vzbudi v njem prvotno  
Krepost njegovo spet, če tudi spava,  
Saj ni mogoče, da ti v sinu vgasne;  
Očetovskih skrbi ne puščaj drugim.

Očeta njemu kaži se, za druge  
 Prihrani kralja strogo veličanstvo.  
 Kaj ne doseže z blagimi se sredstvi  
 Od blagega srca? Se je pregrešil?  
 (Kdo ne greši?) ti sam pokaži jezo  
 Pravično njemu samemu. Res, jeza  
 Očetova je blaga, vendar kateri  
 Se sin je ne boji? Beseda tvoja,  
 Očeta pravega beseda ena  
 Mu blago srce bolj presune, manj pa  
 Razžali, nego drugih sto hudobno  
 Izmišljenih, sramotnih, trdih. Sliši  
 Naj dvor, da ljubiš in da ceniš sina,  
 Da vredno graje pa i odpuščenja  
 Imaš mladeniško njegovo drznost;  
 Po dvoru koj boš čul mu slavo peti.  
 Iz srca si izruj nelastno sumnjo,  
 Prepusti kralju, ki je tega vreden,  
 Naj malodušno se boji izdaje.

*Filip.*

Ta čin je tebe vreden, samo tebe,  
 Da svetuješ, naj sluša glas naravni  
 Očetovo srce; ah, tega drugi  
 Ne svetovajo. Revno kraljev stanje!  
 Srca občutkom se ne smejo vdati,  
 Ni smejo jih odkriti. Kaj? odkriti?  
 Ni kazati; molčati in tajiti  
 Jih treba večidel. — Pa pride ura,  
 Ko prosto jim in celo pot odpremo. —  
 Ti še ne veš, kako mi je tvoj govor  
 Razjasnil vse . . . Nekriv se zdi mi skoro,  
 Ker zdi se tebi tak. — Naj pride, Gomez.

### Tretji prizor.

*Filip, Izabela.*

*Filip.*

Zdaj bodeš videla, da znam očeta  
 Se tudi kazati. Bolj, nego njemu,

Bilo bi meni žal, da moral kedaj  
Bi kazati se žaljenega kralja.

*Izabela.*

Verjamem. Gre vže; pusti, da odidem.

*Filip.*

Ostani.

*Izabela.*

Razodela svoje mnenje  
Sem ti, ker si zahteval, čemu naj še  
Ostanem? Nepotrebna priča bila  
Bi mačeha mej sinom in očetom . . .

*Filip.*

Ne, motiš se; ti si potrebna priča.  
Ime le mačeha imaš; pozabi  
Pa še na to, — Vesel bo, da te vidi.  
Tu je; naj znade, da si ti njegove  
Kreposti, vernosti, ljubezni porok.

### Četrty prizor.

*Filip, Izabela, Karlos, Gomez.*

*Filip.*

Le bliže, kraljevič. — Kedaj bom mogel,  
Povej, z besedo sladko sina tebe  
Imenovati? Ko bi le ti hotel,  
Bil jaz bi tebi h krati kralj in oče.  
Ko pa uže očeta več ne ljubiš,  
Kako to, da se ne bojiš vsaj kralja?

*Karlos.*

Gospod, spet novo je, če tudi večkrat  
Vže slišano, očitanje mi smrtno;  
Tako mi novo ni molčanje. Dasi  
Se tebi zdevam kriv, pa kriv jaz nisem.  
Res v srcu čutim, ne kesanja, ampak

Veliko bol, da krivega me imaš,  
 Ah, da bi mogel pravi vzrok vse svoje  
 Nesreče, ali — ako hočeš — svojih  
 Pregreh izvedeti!

*Filip.*

Ti domovino  
 Premalo, a očeta nič ne ljubiš  
 Ter le prerad lizune zvite slušaš . . .  
 Ti tvojih so pregreškov pravi vzroki.

*Karlos.*

Vesel sem vsaj, da jih ne pripisuješ  
 Hudobnosti naravnej srca. Torej  
 Popraviti še morem kar sem storil,  
 Spoznati, kaj je domovina, kako  
 Naj ljubim njo, kako očeta, kako  
 Naj se lizunov iznebim, katerih  
 Pa imaš ti tem več, čim več od mene  
 Premoreš.

*Filip.*

Mlad si še; v vedenju, v srcu,  
 V očesu se ti bere, da na sebe  
 Preveč držiš. Jaz krivil tega tvoja  
 Bi leta; toda vidim, v tebi z leti  
 Da pamet gine, ne pa rase. Zdanji  
 Pregrešek tvoj mladeniško pomoto  
 Bom zval, dasi vže kaže hudobijo  
 Zastarano . . .

*Karlos.*

Pregrešek! . . . kak? . . .

*Filip.*

Še prashaš? —

Ne veš li, da i tvoje misli, ne le  
 Dejanja neprevidna tvoja, skrite

Celo ti misli znam? — Kraljica, vidiš,  
Najhujše ni to, da je kriv, ne, ampak  
Le-to, da krivde ne spoznava.

*Karlos.*

Oče,

Razjasni vendar: kaj sem storil?

*Filip.*

Imaš

Zločinov toliko, da o katerem  
Jaz govorim ne veš? Poslušaj. Nemaš  
Tam skrivnih zvez, kjer vre brezbožne zmote  
Upor najbolj? Na mojem dvoru . . . tajno . . .  
Pred svitom . . . nisi Batavov poslanca  
Sprejel, izdajsko dolgo ž njim govoril?  
Z zločincem, ki se hlina, da je prišel  
Po milost, toda v srcu nosi zlobo  
In up, da kaznoval ne bom izdajstva.

*Karlos.*

Ah, oče, ali v hudobijo šteje  
Se meni še najmanjši čin? Res dolgo  
Govoril sem s poslancem; res sem ž njim vred  
Objokoval osodo onih tvojih  
Podložnikov, kar storil bil bi lahko  
I vpričo tebe; tudi ti bi morda  
Jih skoro miloval, če bila znana  
Bi ti železna vlada, s katero mnogo  
Vže let uradniki jih tlače kruti,  
Oholi, skopi, plašni, neizkusni,  
Nekaznovani, V srcu se mi smili  
Njih beda, tega ne tajim; mar hočeš,  
Naj imam jaz, Filipov sin, prostaško,  
Okrutno, podlo srce? Moja nada,  
Da ti srce k usmiljenju s tem odprem,  
Če ti resnico vso povem, presmela  
Je bila morda; pa kako bi žalil  
Očeta s tem, če mislim, da se more

Umisliti? Če ti nebes vladarja  
 Na zemlji si podoba prava, v čem si  
 Podoben mu, če v vsmiljenju mu nisi? —  
 Sicer, če misliš, da sem se pregrešil,  
 Če sem se morda res, kaznuj me; prosim  
 Samo, da me ne zoveš izdajaleca.

*Filip.*

Ponosnost plemenita v vsakem tvojem  
 Se reku kaže . . . Zapopasti kralja  
 Namenov vzvišenih pa še ne moreš,  
 Ne smeš. Brzdati v mladih prsih moraš  
 Kipenje vroče in presmelo željo  
 Da svetuješ neprašán, da razlagaš  
 Ko veleumnost lastne misli. Ako  
 Svet ima videti in spoštovati  
 Te kedaj na največem kar v Evropi  
 Jih je prestolov, bodi mi previden.  
 Zdaj pristova se ti ta smelost, katero  
 Tedaj bi hudo grajal svet. — Pa čas je,  
 Da druge strune napnem. V meni iskal  
 Si milosti, doboš jo, pa le zase,  
 Vsi niso vredni je; dejanj sem svojih  
 Jaz sam sodnik. — Za tebe govorila  
 Mi je prej dolgo in ne brez uspeha  
 Kraljica; tudi ona meni, da si  
 Ljubezni moje vreden kakor njene . . .  
 Zahvaliti bolj njej se, nego meni,  
 Imaš, da ti odpuščam, . . . njej. Pa upam,  
 Da boš odslej več cenil in si bolje  
 Zaslužil mojo milost. — Vidiš, žena,  
 Da sem se vdal in se učim od tebe  
 Pomilovati in ljubiti sina.

*Izabela.*

. . . Gospod . . .

*Filip.*

Le tebi, tebi sem to dolžen.  
 Po tebi sem potlačil danes jezo

Ter milo po očetovsko pokaral  
 Sinu. Da ne bi nikdar več se tega  
 Kesal! — Zdaj pazi, sin, da ne prevariš  
 Nje nade ter da bodeš jej hvaležen.  
 Pa ti, kraljica, da bo vedno boljši,  
 Obišči večkrat ga . . . ter ž njim govori . . .  
 In vodi ga ; ti pa jo slušaj. Hočem.

*Karlos.*

Beseda trda mi je : odpuščenje !  
 Pa je sprejeti moram od očeta  
 In ti, kraljica, meni izprositi.  
 Naj mi osoda (moj zločin edini)  
 Nikdar več ne zada sramote take !

*Filip.*

Ne da prejemaš odpuščenje, pač pa  
 Da potrebuješ ga, to je sramota.  
 Dovolj ; ta nauk v prid ti bodi ; idi. —  
 Kraljica, vrni zdaj se v svoje sobe,  
 Jaz kmalu pridem tje ; zdaj drugim težkim  
 Skrbem posvetim malo še trenutkov.

### **Peti prizor.**

*Filip, Gomez.*

*Filip.*

Si slišal ?

*Gomez.*

Sem.

*Filip.*

Si videl ?

*Gomez.*

Da.



*Filip.*

Za besa!

Kar sumim . . .

*Gomez.*

. . . Res je.

*Filip.*

Maščeval pa Filip  
Se ni še?

*Gomez.*

Misli . . .

*Filip.*

Mislil sem. — Za mano!

## TRETJE DEJANJE.

### Prvi prizor.

*Karlos, Izabela.*

*Karlos.*

Oprosti mi, oprosti novo drznost,  
Da sem izprosil si od tebe v poznej  
In čudnej dobi po Elviri kratko  
Zaslišanje; primoral me je k temu  
Prevažen vzrok.

*Izabela.*

Kaj češ? Zakaj me kličeš?  
Kaj mir mi jemlješ, ko ga nemam? ... Čemu  
Sem prišla?

*Karlos.*

Ne huduj se; koj pustim te,  
Pustim te, ah! pa vdam se zopet joku.  
Poslušaj. Drznola si se z očetom  
Tu za-me govoriti; to ti rečem,  
Da si storila jako napčno; Bog daj,  
Da trpel bi jaz sam za to! On z ostro  
Se milostjo je bahal in je meni  
Odpuščal, — znak pri njem najhujše jeze.  
Žalitev huda je trinogu srce  
Usmiljeno; ti, duša, nisi tega  
Si mislila takrat; prišel sem, da te  
Opomnim in ti rečem, da prinese  
Vse zlo njegova milost. Groza, ktere  
Poznal prej nisem, odtlej me spreleta;

Moj Bog! govoril ni ko po navadi,  
Skazaval mi ljubav je nenavadno . . .  
Nikdar več ne govori mu o meni!

*Izabela.*

Omenil on je prvi tebe; skoraj  
Me je k odgovoru prisilil; zdelo  
Se je, da se ves srd njegov na moje  
Besede vleže. Ko si bil od njega  
Odšel, razjokal se je od miline  
In te pohvalil vpričo mene. Oče  
Ti je, tvoj oče; naj li jaz verjamem,  
Da za edinca oče nema srca?  
Slepi te srd; v njem črt si misliš, kateri  
Prijeti se ne more ga . . . Jaz reva  
Sem kriva, da ga ti ne ljubiš!

*Karlos.*

Žena,

Slabo poznaš oba ti naju; tresem  
Se res, črtim ga ne; zavidam dobro  
Mu, ktero mi je vzal, pa ni ga vreden  
In ga ne ceni prav. Da bila srečna  
Bi ti, ne žaloval bi tako.

*Izabela.*

K tožbam

Navadnim nehote se vračaš. Z Bogom.  
A svest si bodi, da pretehtam vsaki  
Svoj rek in znak predno me sliši Filip  
O tebi govoriti. Tudi jaz se  
Bojim . . . bolj sina, nego pa očeta.

**Drugi prizor.**

*Karlos.*

Preblago srce! Slabo priučena  
Nezaupljivosti, kam si ti prišla! . . .  
Kdo je? . . .

## Tretji prizor.

*Gomez, Karlos.**Karlos.*

Kaj češ?

*Gomez.*

Počakam kralja; kmalu  
Sem pride. — Kraljevič, daj, da vdeležim  
Se prave radosti, ki te osreča  
Ko prišel spet si v milost pri očetu.  
Jaz, kolikor pri njem veljam, govoril  
Sem vedno za-te; več še sem pripravljen . . .

## Četrty prizor.

*Gomez.*

Zelo ohol, . . . še bolj pa nepreviden.

## Peti prizor.

*Filip, Leonard, Perez, Gomez, svetovalci, straža.**Filip.*

Hej, sem naj nihče se ne drzne priti. —  
Le malo, pa pravičnih, zvestih danes  
Sem zbral vas v nenavadno svetovanje . . .  
Poslušajte. — Joj! groza me spreleta  
Še predno govorim; vsa kri mi v žilah  
Zastaja, . . . jok mi je v očeh ter šibki  
Moj glas, nete izreči srčnih čutov  
Jecljaje trese se . . . Pa moram? Moram;  
To tirja dom, ne jaz. — Kdo bi si mislil?  
Tožitelj danes tukaj sem mej vami,  
Pa ne sodnik, ker to ne morem biti;  
Če krivca takega bi jaz ne tožil,  
Kdo izmej vas bi to si upal? — Vidim,

Da se grozite vže in trepetate . . .  
 Kaj bo še le, ko vam povem, da krivec  
 Je kraljevič?

*Leonard.*

Tvoj sin edini?

*Perez.*

Je kriv? . . .

Česa

*Filip.*

Ukradel sin mi nehvaležni  
 Je mir, kateri vsak od vas uživa  
 V družini svoje, srečniši od mene.  
 Zastonj sem mu zanašal in ga karal,  
 Zastonj, spodbadal živo ga h kreposti;  
 On gluh besedam, prošnjam in še huje  
 Pretenju, družil je zločin k zločinu,  
 K zločinom pa neumno drznost, tako,  
 Da je do vrha zdaj vskipela divja  
 Njegova zlobnost. Ko sem jaz spet danes  
 Nedvomno mu skazaval preveliko  
 Ljubeznost, on mi skazal je največo,  
 Neslišano hudobnost. Kajti komaj  
 Je bilo dnevonosno solnce, priča  
 Vseh mojih del, šlo druge moje zemlje  
 Obsevat, vže je vstala v nočnej temi,  
 Prijateljici izdajalcem, črna,  
 Strašanska misel v Karlosovem srcu.  
 Da se osveti nad menoj za zlobe  
 Mu odpuščene, tiho k mojim sobam  
 Napoti se, drzno oboroživši  
 Desnico si z očetomornim mečem.  
 Vže bliža meni se od zadej, vzdigne  
 Vže meč, vže ž njim po neorožnih rebrih  
 Udari skoro me, . . . kar od nasprotne  
 Strani nenadno klic zaslišim: Pazi,  
 Oj Filip, pazi! Bil je to Rodriguez,

Ki šel je proti meni. Kar začutim  
 Švig mimo preletečega udarca;  
 Ozrem nazaj se ter pri nogah vidim  
 Gol meč, tam daleč v nerazločnej temi  
 Urno bežečega sinu zagledam. —  
 Vse sem povedal. Če kdo more drugih  
 Ga še napak dolžiti, če kdo more  
 Ga tudi te očistiti; ah, smelo  
 In svobodno naj govori. Nadahni  
 Pri tem vas nebo. Delo to je strašno;  
 Prevdarite je prav, sodniki: hočem,  
 Da sodite mi sina, . . . h krati mene.

*Gomez.*

. . . Kaj prašaš, kralj? Prevariti bi mogli  
 Filipa li, prevariti li sebe?  
 Pa, meč naj mi zabodemo očetu  
 V srce? Ne sili h groznemu nas činu!

*Leonard.*

Kralj, morda pride dan, ko vsi se bomo  
 Kesali; ti, da si resnico slišal,  
 A mi, da smo povedali jo tebi.

*Perez.*

Resnica škoditi ne sme. Resnico  
 Če znati; naj jo sliši.

*Filip.*

Ne poslušaj  
 Vas oče, ampak kralj.

*Gomez.*

Jaz bom govoril  
 Najprvi torej, prvi vprem se srdi  
 Očeta, kajti oče si še vendar;  
 Umetnostrogi, bolj otožni nego

Preteči tvoj obraz, prejasno kaže,  
 Da tožiš Karlosa, odpuščaš sinu;  
 Pa sinovih zločinov vseh našteti  
 Morda ne znaš in nečeš. — Mal pregrešek  
 Se kraljeviču zdelo je ustmeno  
 Pogajanje z upornim Nizozemcem;  
 Tu list je njemu zmaknen, list izdajski,  
 Kjer on pogaja se v pogubo našo,  
 V sramoto svojo. S Franki dogovarja  
 Se drzno, da, s sovraženiimi Franki.  
 Berite tu, kako grdo prodaja  
 Navaro, Katalonijo in druge  
 Bogate zemlje, ktere so z junaštvom  
 Nam dedje Španjskej priborili, mi pa  
 S krvjo in znojem čuvamo. Ko kleti  
 Odkup za kletu zvezo s sinom proti  
 Očetu, v plen pripade Frankom velik  
 Kraljestva del; ostali del bo tlačil  
 Brez kazni sin sleparski kralja, čegar  
 Modrost in hrabrost vladati bi mogli  
 Ne le en del sveta, no svet vesoljni.  
 Osoda taka nam preti. — Ah! dragi,  
 Potrebni, sveti so nam dnevi tvoji,  
 O kralj; nič manj potrebna, nič manj sveta  
 Nam ni pak španjskega kraljestva slava.  
 Očetu, kralju streči po življenji,  
 To je zločinstvo grozno; pa izdati  
 Ob enem svojo čast in dom prodati,  
 (Oprosti mi izrek) i to je grozno.  
 Lehko mu prvo odpustiš, saj tebe  
 Zadeva; drugo pa? . . . i to mu lahko  
 Ti odpustiš; pa ker je to z zločini  
 Neslišanimi v zvezi, moram reči:  
 On kriv je smrti.

*Perez.*

Smrti! Kaj? . . .

*Filip.*

Ah!

*Leonard.*

Kdo bi

Verjel, da morem kletim tem imenom  
Očetomorca, izdajaleca, vstaša  
Pristaviti še drugih? Vendar edno  
Je še, bolj kleto, tako, da si človek  
Ne upa skoro ga izreči.

*Filip.*

Namreč? . . .

*Leonard.*

Neba pravičnega lažnjiv, brezbožen  
Zaničevalec. — Vsemogočni, slugi  
Neznatnemu, pa zvestemu, odveži  
Resnicoljubni jezik. Dan in ura  
In hip je tu, da z enim samim strašnim  
Pogledom strelonosnim njega, kateri  
Predolgo je prevzetno stal, podereš.  
Ti mene si izbral, da razžaljeno  
Visoko tvoje veličanstvo branim;  
Ti vdahni v gorke prsi nadčloveško  
Mi smelost, reči tej primerno. — Zemlje  
Vladar, iz mojih ust, kaj ti vladarjev  
Vladar pove, s trepetom sliši. Karlos,  
Kateri zdi se meni tako zloben,  
Da sina kralja svojega ne upam  
Si zvati ga, strašanskih psovk, katere  
Enako žale Boga kakor božje  
Služabnike, iz svojih ust nečistih  
Izbruhati ne neha. Zlo, brezbožno  
Kriči predrzno celo proti cerkvi;  
Pradedov božjo službo graja, novo  
Pa hvali. Ako bo on kedaj vladal,  
Na tleh še bomo videli altarje  
In v blatu od brezbožnih pet teptano  
Kar zdaj kadimo in kleče čestimo;  
Še bomo videli . . . Kaj dem? Če božji  
Razdevajoči meč dotlej zanese,



Ne bom jaz tega videl; videl bude  
 Kdor prej si ne bo upal vmreti. Videl  
 Ne bodem jaz, da se raztrže zastor,  
 Ki ljudstvu skriva kar ono ne ume  
 Pa veruje; ni da se zvrne — kakor  
 Se je pridušal on — sodišče, ktero  
 Pravico božjo tukaj nam predstavlja  
 Ter jo mehča, sodišče, ktero hrani  
 Nam celo čisto vero kljubu drugim.  
 Uniči Bog brezbožno željo, upaj  
 Zastonj to grozni pekel. — Filip, vzdigni  
 Oči k Najvišemu: česti, kraljestvo,  
 Življenje, vse ti dal je on; on lahko  
 Ti vzame vse; kdor njega žali, je li  
 On še tvoj sin? V njem pisana je grozna  
 Obsodba; beri, vrši... Bog maščuje  
 Nad tem se, ki ga v maščevanju moti.

*Perez.*

Svobodnih čutov v srcu zlobnih robov  
 Ni lahko najti; svobodna ni vselej  
 Svobodno izrečena misel, tudi  
 Plašljivost se obleče včasih v drznost  
 Hinavsko. — Kralj, poslušaj; videl bodeš,  
 Kaj je svobodno govorjenje, videl  
 Drugačno drznost boš. — List je podvržen,  
 Navskriž so si obtožbe. Če se Karlos  
 Očetomora loti z lastno roko,  
 Čemu pogodba luda z Nizozemcem?  
 Čemu pomoč mu Frankov? čemu delil  
 Bi ž njimi dedščino? čemu razkosal  
 Kraljestvo lastno? — Ako pa, krotkejši,  
 Osrečiti se upa s temi zlimi  
 Pomočki, čemu pa poskuša grozni  
 Očetomor? in ga tako poskuša?  
 Loti se čina takega, pa v sredi  
 Se vstavi; zmagan, od koga? — Če tako  
 Ga je poskusil, ni kriv, ampak blazen.  
 Znal je, da v brambo kraljev (tudi če jih  
 Črte) tekmujejo v bedenju oni,  
 Ki novce, sjaj in moč od njih imajo. —

Ti sina videl si bežati? Morda  
 Si s tujimi očmi samo ga videl.  
 Naj pride, naj razjasni, naj se brani.  
 Da ti ne streže po življenju, to ti  
 Prisegam jaz pri svojej glavi; ako  
 Ni dosti to, pri svojej časti, ktere  
 Ni kralj, ni Bog, gospoda vsakej reči,  
 Gospoda nista. — Kaj porečem k zlobi,  
 S katero upa si pobožnost lažna  
 V podobi svete jeze ga dolžiti?  
 Porečem . . . Kaj bom pravil, da s presveto  
 Odejo, ki se vera zove, neki  
 Ljudje zakrivajo naklepe zlobne,  
 Potem, umetno v božjo vpletši lastno  
 Korist, zlorabe jo celo ko sredstvo  
 K sleparstvu vražjim svojim in ubojstvu?  
 Kdo tega še ne zna? — To vendar rečem,  
 Da kraljevič je vedno razodeval  
 Velikodušnost in visoke čute,  
 Obrazu zalemu primerne; mili  
 Očetov up je bil od let otroških.  
 Ti sam si pravil to, verjel je vsakdo;  
 Jaz še verjamen, kajti nikdar človek  
 Ne vda se kar nakrat največej zlobi.  
 To rečem, da ponavljanim žalitvam  
 Se je ustavljal samo s potrpljenjem,  
 Z udanostjo, z molčanjem, z jokom. Znadem,  
 Da tudi jok je večkrat hudodelstvo,  
 Nekterim jeze vzrok . . . Ah, ti si oče,  
 Ne jezi se, temveč se ž njim vred jokaj,  
 On ni kriv, pač pa je zelo nesrečen. —  
 Pa tudi če je stokrat bolj kriv, nego  
 Ga tu vsak razupija, oče sina  
 Obsoditi na smrt ne sme, ne more.

*Filip.*

Usmiljenje sem našel vsaj pri enem,  
 Glas vsmiljenja bom slušal. Jaz sem oče,  
 Očetovskim se čutom vdam. Kraljestvo  
 In sebe prepustim gospodujočej  
 Najvišej, nedosežnej volji božjej.

Nebeške jeze proti meni Karlos  
 Je morda izvršitelj; naj pogine  
 Kraljestvo, Filip prej, pa sin mi živi;  
 Oduščam mu.

*Gomez.*

Nad zakone ti torej  
 Se povzdiguješ? Čemu si nas klical?  
 Lehko brez nas sam zakone prestopaš.  
 Oduščaj, le oduščaj; pa če milost  
 Ti bo kedaj nezgodonosna . . .

*Perez.*

Milost

Bo res nezgodonosna, kajti vidim  
 Tu nenavadno milost . . . Pa karkoli  
 Naj se zgodi, v tem zboru si ne upam  
 Sedeti dalje; drago mi je dobro  
 Ime, življenje ne več. Svet naj znade,  
 Da nisem si oškropil rok z nedolžno  
 Krvjo. Naj tu ostane kdor le hoče. —  
 Jaz tudi k Bogu želje povzdigujem;  
 On zna resnico vso . . . Sam Bog? kaj pravim? . . .  
 Če pazno se okrog ozrem, ne vidim,  
 Da vsakdo vso resnico zna? da vsadko  
 Jo zatajuje? da je tu iz davna  
 Kdor jo posluša in pove zločinec?

*Filip.*

S kom govoriš?

*Perez.*

Z očetom Karlosovim . . .

*Filip.*

In s svojim kraljem.

*Leonard.*

Karlosu si oče,  
 In kdo brezupnega očeta toge

Ne vidi v tebi? Oče si pa tudi  
 Podložnim, kateri tako sinov tvojih  
 Ime čislajo, kakor on ne mara  
 Za to. Sin eden je, njih brez števila;  
 Če prost je on, v nevarnosti so drugi;  
 Če on je kriv, vsi drugi so nedolžni:  
 Češ enega li, ali vse oteti,  
 Ne veš?

*Filip.*

Bodala mah na mah mi v sree  
 Več ne porivajte; nehajte, nemam  
 Moči več, da poslušam. Naj se skliče  
 Brez mene nov svet; naj sode tudi  
 Duhovni, v kerih nemi so posvetni  
 Občutki; oni povedo resnico,  
 Resnica sama pa naj se poslušā.  
 Le pojdite, sodite. Preveč pravu  
 Nazočnost moja škodila bi morda . . .  
 Preveč izkušala krepost bi mojo.

### Šesti prizor.

*Filip.*

. . . Uh! . . . koliko je izdajalcev? Upa  
 Si Perez toliko? Mi je pa morda  
 V srce prodr! O ne . . . Pa kaki čuti!  
 Kak vroč napuh! — Rodi se taka duša  
 Kjer vladam jaz? . . . kjer vladam jaz je živa?

## ČETRTO DEJANJE.

[Prvi prizor.

*Karlos.*

Tema, pregroznemu le-temu dvoru  
 Pristojniša od svita, kako drago  
 Mi je, da spet se vračaš! Ne da moja  
 Britkost počiva v tebi, ampak podlih  
 Obrazov zlih vsaj toliko ne vidim. —  
 Tu hoče v Izabelinem imenu  
 Mi govoriti zvesta jej Elvira;  
 Kaj mi pove?... Ah, kakošna tihota!...  
 Vkljub vestnemu nemiru torej, črnim  
 Skrbem in zlobnim sumnjam mirno sklepa  
 Oči izdajicam, trinogom spanje?  
 Taisto, ki beži pa pred nedolžnim  
 Zatirancem? — Težko ni meni bdenje  
 Ko mislim na podobo milo vsake  
 Lepote in kreposti; rad se vračam  
 V ta kraj, kjer sem jo v prvič videl, kjer sem  
 Besede čul, ki so mi h krati bile  
 Život in smrt. Od tistega trenutka  
 Nezgodnega sem manj nesrečen, vendar  
 Bolj kriv od prej; to čutim... Zarad česa  
 Pa me je strah in groza? je li morda  
 Moj strah zločina vredna kazen?... Kazen?  
 V čem li sem se pregrešil? Nisem molčal;  
 Pa kdo li bi bil mogel zamolčati  
 Brezmerno ljubav? — Čuj! ljudje sem gredo.  
 Elvira bo, ... ne; kako votlo žvenklja!...  
 Kdo gre? Blišče se luči! Proti meni  
 Ti oboroženci? Preč, izdajalci...

## Drugi prizor.

*Oboroženi vojaci s plamenicami,*

*Filip, Karlos.*

*Karlos.*

Joj! toliko gre mečev pred očetom?

*Filip.*

Po noči, sam, v teh sobah, oborožen,  
Povej: kaj delaš? kaj namerjaš? plašno  
Tako kam stopaš?

*Karlos.*

... Kaj naj rečem? ... Zgrabil  
Sem za orožje, zagledavši drzne  
Beriče oborožene; izpustil  
Sem je, zazrvši tebe. Njim si vodja? ...  
Ti, oče? — Z mano stori kar ti drago.  
Je bilo treba teh pretvez? ... očetu! ...  
Ni vredno kralja, da pretvez se služi;  
Še manj pa mene, da se izgovarjam.

*Filip.*

Dodaješ drznost še? Le jo dodajaj,  
Saj hudobijam vedno je družica;  
Brezsramno le zakrivaj s spoštovanjem  
Dozdevnim častilakomno, nezvesto,  
Okrutno dušo; s tem se ne očistiš.  
Izpusti rajši ves svoj srd; izpusti  
Ves smrtonosni strup, ki ti je v srcu;  
Priznaj predrzno in velikodušno  
Vse svoje zlobne, tebe vredne, misli.

*Karlos.*

Kaj naj priznam? Ah, oče, ne sramoti  
Me brez potrebe; kazni me najhuje;  
Pravična mi bo vsaka kazen, ako  
Je tebi draga.

*Filip.*

Tako mlad, pa zlobi  
Si vže do vrha prišel? Kje naučil  
Si se nesramnosti, da ko zasači  
Te kralj pri tako strašnem činu, niti  
Ne preobraziš se?

*Karlos.*

Kje sem naučil  
Se je? Na tvojem dvoru rojen...

*Filip.*

V mojo  
Nesrečo in sramoto...

*Karlos.*

To sramoto  
Popravi le, kaj čakaš? Le osreči  
Se s tem, da sina svojega ubiješ.

*Filip.*

Moj sin si ti?

*Karlos.*

Nu, kaj sem storil?

*Filip.*

Prašáš?  
Pa mene prašáš? Nič te vest ne peče?...  
Iz davna vže je več ne čuješ. Morda  
Edino to te peče, da še nisi  
Očeta svojega umoril.

*Karlos.*

Strašno!

Kaj praviš? Jaz da umorim očeta?  
Ah, ne, še sam ti tega ne verjameš. —  
Kje so dokazi, znaki, sumnje?

*Filip.*

Znamen,

Dokaz, gotovost mi je tvoja mržnja.

*Karlos.*

Ne sili me, roditelj, da prestopim  
Prestrašno mejo, katero mej podložne  
In kralje, mej sinove in očete  
Postavili so Bog, narava, zakon.

*Filip.*

S pregrešno nogo si prestopil davno  
Jo vže. Kaj dem? Poznal je nisi nikdar.  
Prevzetno bahanje s krepostjo strogo  
Opusti; slabo se podaje tebi.  
Odkrito razodeni osnovane  
In vže dovršene izdaje svoje...  
Bojiš se, da sem jaz manj veledušen,  
No si ti zloben? Če poveš resnico,  
Še upaj; če tajiš jo, ali skrivaš,  
Pa boj se!

*Karlos.*

Govorim resnico; k temu  
Me siliš ti. Poznam predobro sebe,  
Da bi se bal; poznam predobro tebe,  
Da bi kaj upal. Dar nesrečni, život,  
Le vzemi mi, ker tvoj je; toda moja  
Je čast; ti mi ne daš je in ne vzameš.  
Res kriv bi bil, če krivega bi spoznal  
Se iz strahu. — Tu vpričo tebe svojo  
Izdahnem dušo; daj mi dolgo, grozno,  
Sramotno smrt; ni smrti da me vstraši.  
Milujem tebe, oče, ne pa sebe.

*Filip.*

Predrznež, svojemu gospodu upaš  
Si dajati tako račun za svoje  
Zločine?



*Karlos.*

Kak račun? — Črtiš me, to je  
Edini moj zločin; krvi si žejen,  
To je zagovor moj; pravica tvoja  
Je samosilje.

*Filip.*

Primate ga, straže.

*Karlos.*

To kralja je trinoškega odgovor.  
Roke v verige dajem; gole prsi  
Tu izpostavljam meču. Kaj še čakaš?  
Si krut še le od danes? Tvoja vlada  
Je dan na dan zapisana z dejanji  
Krvavimi uže...

*Filip.*

Izpred obličja

Ga mojega odvedite; v temnico  
Najstrašnišo na stolpu ga zaprite.  
Gorje, če izmej vas se kdo ga vsmili!

*Karlos.*

Ne boj se tega; v krutosti so tebi  
Enaki tvoji hlapci.

*Filip.*

Preč od mene

Odpeljite ga siloma...

### Tretji prizor.

*Izabela, Filip.*

*Izabela.*

Ah, groza!

Kaj vidim?

*Filip.*

Žena, kaj je?

*Izabela.*

Po vsem dvoru  
Se slišo tožni, žalostni glasovi . . .

*Filip.*

Res slišala si tožne glase . . .

*Izabela.*

Niso  
Od tebe s silo vlekli kraljeviča?

*Filip.*

Prav njega.

*Izabela.*

Sina tvojega?

*Filip.*

Zato pa  
Bledi in trese se soproga moja? . . .

*Izabela.*

Se tresem mar?

*Filip.*

In imaš pravo. Meni  
Je tvoj trepet dokaz nedvomen . . . tvoje  
Ljubezni . . . Za soproga ti se treseš;  
Vtolaži se, zdaj prešla je nevarnost.

*Izabela.*

Nevarnost? . . . kakova?

*Filip.*

Bil sem v velikej  
Nevarnosti; odnesel sem življenje...

*Izabela.*

Življenje? ...

*Filip.*

Tebi drago in potrebno  
Življenje moje je zdaj varno.

*Izabela.*

Zlobnež! ...

*Filip.*

Dobo zločinstva vredno kazen. Nikdar  
Mu več neumnej milosti ne odprem  
Srca; čas milosti je preč, poslušal  
Bom zdaj le grozni glas pravice.

*Izabela.*

Kaka

Zaseda? ...

*Filip.*

Samo proti meni morda  
Ni bila osnovana ta zaseda:  
Kdor hoče kri očetovo, še laglje  
Pretil bi mačehino kri, če kakor  
Očeta mačeho črti...

*Izabela.*

Kaj? ... Mene? ...

Joj! ... Kraljevič? ...

*Gomez.*

Na tem listu ogo  
Je sodba pisana; le kralja manjka  
Jej še podpis.

*Izabela.*

Kako glasi se sodba?

*Gomez.*

Na smrt.

*Izabela.*

Na smrt? Grdobe! Kaj je storil  
On hudega?

*Gomez.*

Ti je to kralj zamolčal?

*Izabela.*

Zamolčal, da.

*Gomez.*

Očeta umoriti

Je hotel.

*Izabela.*

Karlos? . . .

*Gomez.*

Oče sam ga toži;

Dokazi . . .

*Izabela.*

Oče? kakove dokaze  
 Ima? . . . Izmišljene dokaze. — Temu  
 Bo vže drug vzrok, ki meni se prikriva.  
 Povej zločin mi pravi kraljevičev.

*Gomez.*

Naj jaz ti ga povem, če ga ne znadeš? . . .  
 V nevarnost si postavim s tem življenje.

*Izabela.*

Kaj praviš? Se bojiš, da te izdadem?

*Gomez.*

Če nič ti ne povem, izdam jaz kralja. —  
 Pa kaj te tako mika, da resnico  
 Izveš?

*Izabela.*

Samo velika radovednost.

*Gomez.*

Nu kaj je tebi vse to mar? — V velikej  
 Nevarnosti je kraljevič, najbrže  
 Pogine tudi v njej; pa ti si njemu  
 Le mačeha . . . Njegova smrt nič tebi  
 Ne škodi, marveč s tem se pot k prestolu  
 Odpre prihodnjej tvojej deci. Vedi,  
 Zločinov Karlosovih vir je pravi  
 Nekoliko ljubezen . . .

*Izabela.*

Ne razumem.

*Gomez.*

Ljubezen kraljeva do tebe. Sina  
Bi tvojega v naslednika si rajši  
Zapustil, nego Karlosa.

*Izabela.*

Spet dišem. —  
Kako se drzneš, tako nizke, zlobne  
Namere mi podtikati?

*Gomez.*

Te misli  
So kraljeve, nikar ne moje . . .

*Izabela.*

Torej  
Je res, kar nisem še dozdej verjela,  
Da oče sina lastnega sovraži? . . .

*Gomez.*

Zelo milujem te, gospa, da kralja  
Poznaš dozdej še tako malo.

*Izabela.*

Komu  
Zaupam? tudi ti . . .

*Gomez.*

Ko vidim v tebi  
Nedvomno vsmiljenje, i jaz molčati  
Ne morem, kajti srce v meni poka.  
Res kraljevič (ubožec!) je zakrivil  
Le to, da sin je krutemu očetu.

*Izabela.*

O groza!

*Gomez.*

Tudi jaz nad tem se zgražam  
Prav kakor ti. Iz česa pa izvira  
Očeta nečloveški črt? Iz grde  
Zavisti. Da je sin zares kreposten,  
Jezi očeta zlega, ki se hlina  
Krepostnega. Zna, da je ves drugačen  
Od njega; torej hoče zlobnej rajši  
Naj sin pogine, nego da bi njega  
Prekosil.

*Izabela.*

Nečloveški oče! Hujši  
Od njega pa njegovi svetovalci;  
Zakaj nedolžnega na smrt obsode?

*Gomez.*

Kdo bi se kralju takemu upiral?  
On sam ga toži; kriva je obtožba,  
To vsakdo ve, boje pa vsak se za-se  
Molče jo potrjuje. Krive sodbe  
Sramota na nas pada; mi smo jeze  
Njegove podli sluge. To nas peče,  
Toda zastonj; kdor bi uprl se njemu,  
Koj pal bi v žrtvo jarosti njegovej.

*Izabela.*

Je res kar slišim? ... Sapa mi zastaja ...  
Ni nade več? pogine po krivici?

*Gomez.*

V hinavstvu Filip je največi mojster;  
Tako j se ne uda; veliko žalost  
In vsmiljenje bo kazal, morda precej  
Ne privoli v obsodbo: pa neumen  
Bi bil kdor vzel to vsmiljenje in žalost  
Bi resno, ali kdor bi mislil, s časom  
Da se poleže v srcu mu le malo  
Prevroči gnjev.

*Izabela.*

Če v hučodelstvih tvoje  
Srce se ni še utrdilo kakor  
Njegovo, Gomez, vsmili se...

*Gomez.*

Li jaz?

Kaj morem

*Izabela.*

Ti morda...

*Gomez.*

Morem s praznim jokom,  
Skrivaj, spomin pravičnega čestiti;  
A drugega ne morem.

*Izabela.*

Kdo je slišal,  
Kdo videl kedaj takošno strahoto?

*Gomez.*

Bog ve, da rad dal samega bi sebe  
Da rešim kraljeviča. Vest me peče,  
Srce mi poka vže, da sem, nesrečnež,  
Priatelj takemu trinogu; toda...

*Izabela.*

Če res te peče vest, lahko pomoreš  
Mu mnogo; da, lahko, pa ni ti treba,  
Da se žrtvuješ zanj. Ti kralju nisi  
Sumljiv ter moreš kraljeviču k begu  
Skrivaj pomoči; kdo li te izdade?  
Kdo ve? morda zave se Filip s časom  
Ter še obdari veledušno drznost  
Moža, ki mu otel je čast in sina.



*Gomez.*

Če tudi se jaz toliko predrzнем,  
Privoli Karlos v to? Saj veš, kako je  
Ponosen. Vidim vže njegovo jarost,  
Ko slišal bo besedi: beg in sodba.  
Nobeno smrtno naznanilo tiste  
Nevkrotne duše ne potere; vidim,  
Kako poginoti po sili hoče.  
Vrh tega, moja bi beseda ali  
Pomoč bila sumljiva mu in mrzka.  
On mni, da jaz enak sem kralju.

*Izabela.*

Je li

Edini ta zadržek? Naj ga vidim;  
V temnico k njemu pelji me; odprta  
Je tebi, vem; jaz upam, da ga k begu  
Pregovorim. Velike te ljubavi  
Mi ne odreci. Noč je dolga; k begu  
Mej tem pripravi vse; zlokobne sodbe  
Ne nesi kralju koj, morda ne čaka  
Je še. Lej... prosim, pojdiva, nu. Nebo  
Za to ti bode vedno milostivo;  
Rotim te, idiva...

*Gomez.*

Kdo bi odreči

Smel delo tako vsmiljeno? — Poskusim  
Vsakakor; pridi z mano. — Ne pripusti  
Nebo, da vmrje kdor ni smrti vreden.

## PETO DEJANJE.

### Prvi prizor.

*Karlos.*

Kaj drugega mi se je bati, ali  
 Se nadejati zdaj več, razen smrti?  
 Da bila vsaj bi brez sramote! . . . Toda  
 Okrutni Filip da mi smrt sramotno.  
 Le nekaj me bolj nego smrt še straši:  
 On morda zna ljubezen moja; v grdih,  
 Žarečih se očeh njegovih novo  
 Utajeno togoto sem zazgledal . . .  
 Njegov pogovor malo prej s kraljico, . . .  
 Zaslišanje, . . . opazovanje ostro . . .  
 Kaj bo, moj Bog, kaj bo, če mu sumljiva  
 Postane še soproga? Ah, okrutnež  
 Jo morda vže za negotovo krivdo  
 Kaznuje; kajti vselej se maščuje  
 Trinog še predno je razžaljen . . . Toda  
 Kako pozna on najino ljubezen,  
 Če je neznana vsem, še nama skoraj? . . .  
 So me izdali vzdihljaji? Kaj pravim?  
 Pozna trinog li vzdihljaje ljubezni?  
 Je bilo takemu očetu treba,  
 Naj moja ljubav še sozna, da bode  
 Okruten, neusmiljen? Črt mu k vrhu  
 Je vskipel, dalje čakati ni mogel.  
 Naj pride dan, naj pride, ko vtolažim  
 Ga s svojo glavo! — Lažna tropa drugov  
 Veselih dni! kje si zdaj? Vas bi prosil  
 Samo, da meč mi dajte; toda meča

Da me sramote reši mi nobeden  
 Ne da . . . Kaj škriplje? vrata se železna  
 Odpirajo? Kaj mi neso? . . . kaj bude?

### Drugi prizor.

*Izabela, Karlos.*

*Karlos.*

Ah, koga vidim! Ti, kraljica, tukaj?  
 Kdo te je vodil? Kaj te je privedo?  
 Ljubav? dolžnost? usmiljenje? Sem noter  
 Kako si prišla?

*Izabela.*

Vse nesreče svoje  
 Pregrozne še ne znaš: očetomora  
 Dolži te oče sam; na smrt te zloben  
 Svet obsoja, manjka le še kralja  
 Podpis, da izvrši se.

*Karlos.*

Če ne manjka  
 Nič drugega, vže izvrši se kmalu.

*Izabela.*

Kako? se nič ne treseš?

*Karlos.*

Jaz vže dolgo  
 Samo po smrti hrepenim. Ti znadeš,  
 Da sem te prosil le, naj smem umreti  
 Tam, kjer si ti. Res, trda mi je grozna  
 Obdolžba, ne pa nepričakovana.  
 Umreti moram; to mi ti naznanjaš,  
 Pa naj se tresem?

*Izabela.*

Ah, o smrti, ako  
Me ljubiš, ne govori. Vdaj se malo  
Nagibu . . .

*Karlos.*

Naj se vdam? Vže vem: prevzela  
Okrutni nalog si, da me ponižaš;  
Brezsrčni oče ti ga je poveril . . .

*Izabela.*

Da služim jaz Filipovemu črtu?

*Karlos.*

Po sili morda, ali po zvijači.  
Čemu te torej pušča k meni v ječo?

*Izabela.*

Ve Filip to? Gorje mi, da bi vedel! . . .

*Karlos.*

Kaj praviš? Filip ve tu vse; kdo upa  
Si li prestopiti ukaze ostre  
Njegove? . . .

*Izabela.*

Gomez.

*Karlos.*

Kako gnjusno, strašno,  
Nezgodonosno si ime izrekla! . . .

*Izabela.*

On tebi ni sovražen kakor misliš.

*Karlos.*

Če mislil bi, da mi je on prijatelj,  
Bolj zarudel bi od sramote, nego  
Od jeze.

*Izabela.*

Zdaj pa smiliš se le njemu.  
Odkril mi je očeta grozno spletko.

*Karlos.*

Ti neprevidna in prelahkoverna!  
Kaj si storila? komu si verjela!  
Če kralja huđega najhujši sluga  
Povedal ti resnico je, z resnico  
Te je prevaril.

*Izabela.*

Nu, kaj zda beseda?  
Njegove milosrčnosti učinke  
Izkusiš koj, če vdaš se mojej prošnji.  
Skrivaj je mene sem privel; vže k begu  
Pripravlja tebi sredstva; jaz sem k temu  
Pregovorila ga. Ne čakaj, beži;  
Uteci brž očetu, smrti, meni.

*Karlos.*

Dokler je čas še, sama hitro zbeži  
Od mene, kajti Gomez se ne hlini  
Slučajno vsmiljenega. V kako zanko  
Kovarno si se vjela! Zdaj se tresem  
Zares; kaj bi nad tem še dvomil? Filip  
Prodril je v skrivnost najine ljubezni  
Uže popolno . . .

*Izabela.*

Ne; jaz sem pred kratkim  
Ga videla, ko so peljali s silo

Te izpred njega; bil je grozno jezen;  
 Poslušala sem ga s trepetom, isti  
 Tvoj sum me je vznemirjal. Ko zavedam  
 Se zopet zdaj, spominjam se njegovih  
 Besed ter vem, da prej vse drugo misli  
 O tebi, nego to. Vem, da je rekel  
 Celo, da morda strežeš ne le njemu,  
 Temveč i meni po življenji.

*Karlos.*

Moral

Bi v podlosti mu biti kos, da najdem  
 V zapletenem, sramotnem labirintu  
 Vsa skrivna pota. To pa je izvestno,  
 Da te prekanil je grdo, poslavši  
 Te k meni: on prepričati se hoče  
 O tem, kar je dozdej le sumil. Bodi  
 Si kakor hoče, brž iz tega kraja  
 Nesrečnega umakni se; ne misli,  
 Ne upaj, da pomagal mi bo Gomez;  
 Pa če pomoči tudi bi mi hotel,  
 Nikar ne upaj, da v to jaz privolim.

*Izabela.*

In je li res, da jaz mej takim ljudstvom  
 Nesrečnica živim?

*Karlos.*

Res, žal! — Ne čakaj,  
 Ostavi me, iz smrtnega me straha  
 Izvedi . . . Tvoje vsmiljenje me žali,  
 Če sebe se ne vsmiliš . . . Ako drago  
 Ti je življenje, idi . . .

*Izabela.*

Meni drago

Življenje? . . .

*Karlos.*

Draga pa ti bodi moja  
 In tvoja čast . . .

*Izabela.*

Naj zapustim te v takej  
Nevarnosti?

*Karlos.*

Čemu se ti postavljaš  
V nevarnost tako? S tem pogubiš sebe,  
Ne rešiš mene. Sum krepost vže skruni;  
Ne daj trinogu zlobnega veselja,  
Da more le zle misli te dolžiti.  
Le idi; skrivaj solze, drži v prsih  
Uzdihljaje; brez solz v očeh, brez straha  
Na čelu sliši vèst o mojej smrti.  
Kreposti tožne dni posveti, ktere  
Me preživiš . . . Če v bolih pa tolažbe  
Iskati češ, še eden sredi zlobnih  
Je dober: Perez, saj poznaš ga dobro;  
Lehko bo on s teboj skrivaj se jokal, . . .  
O meni ž njim boš včasih govorila . . .  
Zdaj idi, idi . . . k joku me ne sili, . . .  
Ne trži malo mi po malo srca!  
Ah, z Bogom! zadnjikrat; . . . odidi; treba  
Mi je vse srčnosti sedaj ko bliža  
Se kobna smrtna ura . . .

### **Tretji prizor.**

*Filip, Izabela, Karlos.*

*Filip.*

Smrtna ura

Je tu, nezvestnik; jaz ti jo naznanjam.

*Izabela.*

Izdal me je!

*Karlos.*

Jaz sem na smrt pripravljen;  
Usmrti me.

*Filip.*

Umreš, neumnež, vendar  
 Prej bodeš slišala beseda strašne  
 Od mene, grda dvojica. — Nezvesta,  
 Jaz znadem vse, prav vse; poznam iz davna  
 Pregrozni plamen, ki ljubezni vaju,  
 A mene srda pokončuje. Dolgo  
 Sem srd zatiral v sebi, dolgo molčal, . . .  
 Na zadnje sta oba v pesti mi prišla.  
 Čemu bi žaloval? čemu bi tožil?  
 Osvetiti se čem ter se osvetim  
 Takoj, pa nezaslišano, popolno.  
 Zdaj veselim se vajine sramote . . .  
 Hudobna žena, le nikar ne misli,  
 Da sem te kedaj ljubil, ali moje  
 Srce da ljubomor je kedaj mučil.  
 V tak nizek kraj, ko v tvoje srce, Filip  
 Ne stavi svoje velike ljubezni,  
 Ni ne izda ga njega vredna žena,  
 Ti torej v meni žalila si kralja,  
 A ne ljubitelja; soproge moje  
 Ime oskrunila si sveto. Tvoje  
 Ljubezni nisem nikdar maral; bati  
 Gospoda svojega si se imela  
 Tako, da bi prešla ti bila misel  
 Na vsako drugo ljubav. — Ti pa, podli  
 Zavodnik . . . Ni to nepričakovano  
 Od tebe; ta zločin je tebe vreden. —  
 Nedvomni mi dokazi bili vaju  
 So tajni vzdih, molk, občutki, boli,  
 Ki sem jih videl vama v zlobnih srcih  
 In jih še vidim skrite. — Kaj naj rečem?  
 Enakej krivdi gre enaka kazen.

*Karlos.*

Kaj slišim? Ona nema krivde. Krivde?  
 Kaj pravim? niti sence krivde. Nikdar  
 Tak zloben plamen v čistem njenem srcu  
 Ni gorel, to prisegam; koj je moja  
 Ljubav seznama, koj jo je zavrgla . . .



*Filip.*

Kam prišla sta i ti i ona, znadem;  
 Vem tudi, da še nisi mislil drzno  
 Očetov zakon skruniti, drugače  
 Bi živel ti še zdaj? . . . Pa tvoja usta  
 Nečista govorila jej o groznej  
 Ljubezni so, poslušala je ona;  
 Dovolj je.

*Karlos.*

Jaz sem žalil te, priznavam :  
 Zasvetil se mi bil je nade žarek,  
 Potlačila ga koj krepost je njena.  
 Poslušala me je, pa samo v mojo  
 Sramoto ter za to, da mi izruje  
 Iz prsi grešno strast . . . da, žal, zdaj grešno,  
 A nekedaj pošteno: bila moja  
 Nevesta je, saj veš, nevesta moja;  
 Ti sam si bil jo meni dal ter laže  
 Si mi jo mogel dati, nego vzeti . . .  
 Vsakakor pa sem kriv, ker še jo ljubim;  
 Ko vzel si njo, kaj moreš mi še vzeti?  
 Napoji z mojo se krvjo, ohladi  
 Nad mano srd si svoje ljubomorne  
 Oholosti; pa njej zanesi, ona  
 Ni kriva . . .

*Filip.*

Ona? drzna ne, pa grešna  
 Je kakor ti. — Le molči navlaš, žena,  
 I molk te obsojuje; tudi v tebi  
 (Zastonj tajiš) gori pregrozni plamen.  
 Povedala si mnogo mi, še preveč,  
 Ko sem poprej o njem s teboj umetno  
 Govoril: čemu si mi le dejala,  
 Da je moj sin? Da je tvoj ljubi, reči  
 Si nisi upala, nezvesta. Ali  
 Si v srcu ti marj nego on izdala  
 Dolžnosti, zakon, čast?

*Filip.*

Ž njim ni vse izdajalcev pleme  
Zatrto še . . . Pa ti zdaj gledaj, kako  
Kaznujem tvoje verne.

*Karlos.*

Joj! umreti  
Jih mora toliko predno jaz umrem?  
I ti, moj Perez? . . . Koj za tabo pojdem.  
Kje, kje je bodež? mene čaka; dajte  
Ga sem. Da bi vže moja kri vgasila  
Gorečo žejo tega risa!

*Izabela.*

Da bi  
Napasila jaz sama njegovo jarost!

*Filip.*

Naj konec bo nesramnej tekmi. Tukaj  
Si izberita: bodež, ali kupo.  
Ti, smrti preziratelj, voli prvi.

*Karlos.*

Jaz tebe, bodež, ki krvi nedolžne  
Si še gorak, v rešitelja si volim. —  
Nesrečna žena, preveč si priznala,  
Za to te čaka smrt, pa strup izberi;  
Ne bode tako mučna . . . To nesrečne  
Ljubezni zadnji je совет; skup zberi  
Vso svojo srčnost: mene glej . . .

*(Prebode se.)*

Umiram . . .

Posnemaj moj izgled. — Zlokobno kupo  
Le zgrabi . . . hitro . . .

*Izabela.*

Da, za tabo pojdem.  
Smrt, ti si moja radost . . .

*Filip.*

Torej živi,

Po sili živi.

*Izabela.*

Pusti me . . . Ah, grozno  
Trpljenje! on vže mre, pa jaz? . . .

*Filip.*

Od njega

Boš ločena živela, da, živela  
Plakaje; tvoje dolgo žalovanje  
Bo moja radost. Kedar, izneбивši  
Se zle ljubezni, htela boš živeti,  
Tedaj te usmrtilim.

*Izabela.*

Naj zraven tebe  
Živim? . . . naj tebe gledam? — Čem umreti . . .  
Naj vzeto kupo nadomesti . . . tvoje  
Bodalo . . .

*(Zažene se naglo v Filipovo bodalo in se prebode.)*

Vže mrem . . .

*Filip.*

Kaj vidim?

*Izabela.*

Vidiš,

Da vmirata ti žena, . . . sin, . . . nedolžna . . .  
Po tvojej roki . . . Grem za tabo, Karlos.

*Filip.*

Krvi (in kakošne!) tu potok teče . . .  
Osvetil sem se, glej, popolno, strašno . . .  
Sem zdaj pa srečen? . . . — Gomez, čin pregrozni  
Neznan ostani vsakemu. — Z molčanjem  
Boš rešil meni čast in sebi život.



## DODATEK.

Z izdanjem pričujoče žalostne igre izpolnjujem kar sem obetal pred enajstimi leti v uvodu k „Antigoni“. V istem sem opisal tudi na kratko osnovo Alfierijevih tragedij; tu pa naj sledi nekoliko črtic iz pesnikovega življenja in beseda o snovi njegovega „Filipa“.

Conte Vittorio Alfieri se je rodil v Astiju leta 1749. Bil je bogat in nadarjen, pa tudi čuden in strasten. V svojej mladosti se ni nič kaj prida učil. Prepotoval je skoro vso Evropo, toda brez posebne koristi. Prišedši naposled v Turin, uvidi svoje mladeniške zmote ter se poprime strastno učenja, k čemur ga je priganjala posebno čistilakomnost. Leta 1789. izda v prvič štiri zvezke svojih tragedij v Parizu, kjer je tedaj bival, ter si s tem pridobi slavno ime. S početka ves vnet za francosko revolucijo, bil jej je pozneje hud nasprotnik ter se je zarad tega umaknol s Francoskega v Florencijo. Tu je začel učiti se grščine in čitati klasike, dasi je bil vže skoro petdesetleten mož. Umril je leta 1803. v Florenciji, kjer ima v cerkvi lep nadgrobní spominek.

Pesnikov značaj se kaže tudi iz njegove pisave, katera je jedrnača, krepka, strastna. Alfieri je pisal skoro le drame (22 tragedij) ter velja za reformatorja italijanske tragedije in največega italijanskega pesnika v tej stroki. Izbral je pa svojim igram predmet iz zgodovine raznih narodov in časov, očitvidno hote s tem vplivati zlasti na politično mišljenje svojih rojakov. V njegovih tragedijah, tudi v onih, katerim je predmet vzet iz novejšje zgodovine, vse osebe se tikajo — po izgledu klasične starodavnosti in v duhu veka, kateremu je veljalo geslo: svoboda, enakost, bratstvo. Da so značaji čisti in različja jasna, predstavlja nam pesnik osebe po svojej volji, ne oziraje se na zgodovino, kar vidimo tudi v „Filipu“.

V tej žalostnej igri osebe so zgodovinske, dejanje pa je večidel izmišljeno. Filip II. je vladal na Španjskem od

leta 1556. do leta 1598. ter je bil, kakor njegov prednik, prva leta svojega vladanja še najmogočniji vladar v Evropi. Španjska vlast se je raztezala na toliko dežel in kolonij, da je o njej veljal izrek, da jej solnce ne zahaja. (Prim. str. 27. in 33.) V tem kar se tiče Filipovega značaja in usode Karlosa, Filipovega sina iz prvega zakona, zgodovinarji so različnih misli. Glede Filipa prisvojil si je Alfieri mnenje onih pisateljev, katerim je ta kralj pravi španjski Tiberij: sumnjiv, zviti, trdosrčen trinog. O Karlosu zgodovinarji ne vedo povedati nič dobrega, pač pa trde, da je bil slaboumen in hudoben; toda naš pesnik ga stavi ko vzor krepostnega pa nesrečnega človeka ter mu zato pripisuje lastnosti, katerih Karlos ni imel. Vendar pa omenja neke napake, katerih tega kraljeviča navadno dolže zgodovinarji, namreč, da je podpiral upornike na Nizozemskem, da se je nagibal k novejši protestantski veri ter da je bil zaljubljen v Izabelo ali Elizabeto, hčer francoskega kralja Henrika II. in tretjo soprogo Filipovo, katera je bila prej res njegova zaročnica. Poslednje daje povod tragediji. Da je Filip iz ljubomora dal umoriti sina, to trde le nekateri pisatelji. Gotovo je samo to, da je Karlos po polletnem zaporu umrl v ječi leta 1568. v 23. letu svoje dobe ter da ga je Izabela preživela nekoliko mesecev. Ker iz zadnje dobe Karlosovega življenja ni skoro nič prišlo v javnost, nastale so kmalu romantično-tragične pravljice o njem in o njegovej smrti, katere so dale snov Schillerju za tragedijo „Don Carlos“ in Alfieriju za „Filipa“.

**Prevoditelj.**

## POPRAVKI.

<i>Stran :</i>	<i>Vrsta :</i>	<i>Namesto :</i>	<i>Beri :</i>
4	10	Crti	Črti
6	13	hila	bila
7	20	Neznaš	Ne znaš
11	21	živi z mano, moja	živi. Z mano moja
11	27	svem	vsem
18	14	vsakim drugim	vsako drugo
19	7	ljubiš,	ljubiš
33	14	Zastonj,	Zastonj
40	14	kerih	kterih
56	11	zagledal	zagledal







